

OBS! Utskriven version kan vara inaktuell.

Senaste versionen hittar du via intranätet under "styrande dokument" eller vårdgivarwebben.

Sexuellt våld och våld i nära relationer

Hitta i dokumentet

[Syfte](#)

[Relaterat nationellt kunskapsstöd](#)

[Bakgrund](#)

[Sexuellt våld](#)

[Våld i nära relationer](#)

[Relaterat stödmaterial](#)

[Relaterat regionalt kunskapsstöd](#)

[Relaterade länkar](#)

[Uppdaterat från föregående version](#)

[Synlighet på 1177 Journalen och Nationell patientöversikt \(NPÖ\)](#)

[Dokumentationsstruktur](#)

Syfte

Att beskriva hur Region Halland inom hälso- och sjukvården ska arbeta för att förebygga, upptäcka och hantera sexuellt våld samt våld i nära relationer, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck.

Relaterat nationellt kunskapsstöd

[HSLF-FS 2022:39 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer - Socialstyrelsen](#)

[Nationellt kunskapsstöd med rekommendationer - Våld i nära relationer - Socialstyrelsen](#)

Bakgrund

Våld i nära relationer (VINR) är ett omfattande och komplext problem som kan ta sig många uttryck. Erfarenhet av våld från en närstående är starkt kopplat till både fysisk och psykisk ohälsa.

Även sexuellt våld, oavsett om det sker inom en nära relation eller av en utomstående, innebär allvarliga kränkningar av en persons integritet och kan ge långvariga konsekvenser för hälsa och välbefinnande. Sexuellt våld omfattar allt från sexuella övergrepp och tvång till handlingar som inskränker den sexuella självbestämmanderätten.

Hälso- och sjukvården möter ofta personer som utsatts för våld i olika former och har därför en viktig roll i att upptäcka, bemöta och ge stöd till både den våldsutsatta och våldsutövaren.

En välfungerande samverkan mellan hälso- och sjukvård, socialtjänst, polis och andra verksamheter är avgörande för att erbjuda skydd, stöd, behandling och för att förebygga och förhindra fortsatt våld.

Sexuellt våld

Sexuellt våld omfattar alla former av sexuella handlingar som sker mot en persons vilja. Det inkluderar bland annat sexuella trakasserier, oönskade sexuella kommentarer eller närmanden, försök till sexuella handlingar, sexuellt tvång, sexuellt utnyttjande och våldtäkt.

Sexuellt våld är allt från verbala och icke-fysiska gränsöverskridanden till fullbordade sexuella övergrepp, oavsett relationen mellan gärningsperson och den utsatta. Alla former av sexuellt våld kan även begås digitalt.

En person kan utsättas eller utsätta någon för sexuellt våld oavsett kön eller könsidentitet. Sexuellt våld kan begås både inom och utanför nära relationer.

För mer information: [Sexuellt våld inkluderat sex mot ersättning - Vårdgivare](#)

Verksamheternas ansvar vid sexuellt våld

Berörda verksamheter ska ha en lokal tillämpning som tydliggör hur patienter som utsatts eller utsätter andra för sexuellt våld ska tas om hand. Den ska beskriva:

- Omhändertagande både initialt och i det fortsatta skedet, inklusive medicinsk bedömning, psykosocialt stöd och bedömning av behov av rättsmedicinsk spårsäkring.
- Information till patienten, inklusive frivillighet i alla undersökningar och möjliga vård- och stödinsatser.
- Samverkan med relevanta aktörer både inom den egna organisationen och med externa parter så som t.ex. polis eller socialtjänst.
- Uppföljning, med strukturer för fortsatt stöd och vid behov remittering.

Våld i nära relationer

Lokal tillämpning för att ställa frågor

Varje hälso- och sjukvårds- samt tandvårdsverksamhet ska ta fram en lokal tillämpning för att ställa frågor om VINR. Socialstyrelsens nationella kunskapsstöd om [Våld i nära relationer](#) innehåller en checklista som kan användas som stöd i arbetet.

Den lokala tillämpningen ska innehålla:

- Vilka professioner som ska ställa frågor om VINR
- Vilka vårdtagare som ska tillfrågas
- När och hur dessa vårdtagare ska tillfrågas

Vid framtagande och revidering av den lokala tillämpningen och utvecklingsarbetet med VINR är Socialstyrelsens material [Självskattning: Hur går arbetet med våld i nära relationer? - Kunskapsguiden](#) till hjälp.

Till vilka patienter ska ställas frågor om VINR

- Vid specifika skador och skadebild
- Vid specifika symtom och tillstånd
- Vid vissa beteendemönster
- Alla gravida i mödrahälsovården – även frågor om könsstympning
- Inom barn- och ungdomspsykiatri

Utöver dessa patienter kan verksamheten ställa frågor om VINR även till andra patientgrupper när det bedöms relevant.

Mer information: [Nationellt kunskapsstöd med rekommendationer - Våld i nära relationer - Socialstyrelsen](#)

I mötet med vårdtagaren

På Vårdgivarwebben under [Nationellt och regionalt kunskapsstöd](#) finns det relaterad information som ger stöd i arbetet med denna rutin och att ställa frågor om VINR och hantera svaren.

Åtgärder för våldsutsatta vuxna

Om det finns indikation på att en vuxen person är våldsutsatt, ska medarbetaren fråga den vuxna i enrum om orsaken till symtomen eller tecknen. Oavsett svar ska vårdtagaren erbjuda information om VINR.

Om misstanken om våld eller andra övergrepp kvarstår, ska hälso- och sjukvårdspersonalen

1. beakta vilka behov den vuxna kan ha av vård såväl fysiskt som psykiskt med anledning av våldet,

2. informera om möjligheten till vård inom hälso- och sjukvården, stöd och hjälp från socialtjänsten samt kontakt med frivilliga organisationer,
3. hjälpa den vuxna att få kontakt med socialtjänsten om denne samtycker till det och
4. ta reda på om det finns barn i den vuxnas familj och anmäla varje gång det finns oro för barn under 18 år som riskerar att fara illa. Se Region Hallands rutin [Orosanmälan till socialtjänst - barn](#) samt [Blankett för orosanmälan till socialtjänsten - barn](#)

Dokumentation vid åtgärder för våldsutsatta vuxna

Hälso- och sjukvårdspersonalen ska i patientjournalen dokumentera frågeställningar kring VINR, både när frågor ställs på indikation och utan indikation. Dokumentationen innefattar också att frågan är ställd. Från dokumentationen ska framgå vilka symptom eller tecken som har observerats och som väckt misstanke om att den vuxne är våldsutsatt samt vilka åtgärder som har vidtagits.

Dokumentation görs i journal under sökordsstrukturen *Våldsutsatthet* med tillhörande undersökord som är dolda för åtkomst via *1177 Journalen*. Dokumentationen ska följa dokumentationsstrukturen enligt bilagan.

Om patienten uppger att hen inte har erfarenhet av våld dokumenteras detta ändå under sökordet *Våldsutsatthet* > *Våld i nära relation* genom menyval: *Nej*.

Åtgärder för våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld

Ett barns behov av information, råd och stöd särskilt ska beaktas om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med utsätter eller har utsatt barnet eller en närstående till barnet för våld eller andra övergrepp. Se relevanta punkter i regional rutin om [Barn som anhöriga](#).

Om ett barn visar symptom eller tecken som väcker misstanke om att barnet är våldsutsatt eller bevittnat våld, ska hälso- och sjukvårdspersonalen

1. beakta vilka behov barnet kan ha av vård såväl fysiskt som psykiskt med anledning av våldet,

2. göra en anmälan till socialtjänsten om oro för barn enligt Region Hallands rutin [Orosanmälan till socialtjänst - barn](#) samt [Blankett för orosanmälan till socialtjänsten - barn](#)
3. ställa frågor till medföljande vuxen om orsaken till symtomen eller tecknen, om det är möjligt utan att det innebär risk för barnet, och
4. fråga barnet i enrum om orsaken till symtomen eller tecknen när så är möjligt och med hänsyn tagen till barnets ålder och mognad

Dokumentation av våldsutsatthet för barn och barn som bevittnat våld

Hälso- och sjukvårdspersonalen ska i barnets patientjournal dokumentera frågeställningar kring VINR, både när frågor ställs på indikation och utan indikation. Dokumentationen innefattar också att frågan är ställd. Vid frågeställning på indikation ska vårdpersonalen även dokumentera symptom eller tecken som har observerats och som väckt misstanke om att barnet är våldsutsatt samt vilka åtgärder som har vidtagits.

Om patienten uppger att hen inte har erfarenhet av våld dokumenteras detta ändå under sökordet *Våldsutsatthet > Våld i nära relation* genom menyval: *Nej*.

Dokumentation görs i journal under sökordsstrukturen *Våldsutsatthet* med tillhörande undersökord som är dolda för åtkomst via *1177 Journalen*. Dokumentationen ska följa dokumentationsstrukturen enligt bilagan.

Om medföljande vuxen har tillfrågats dokumenteras svaret under sökordet *Våld i nära relation* med väsentlig information i kommentarsfältet.

Begränsning av barnets invånartjänster

Vid dokumentation av våldsutsatthet för barn och barn som bevittnat våld beakta att det kan finnas behov av begränsning av vårdnadshavares åtkomst till barnets invånartjänster. Se rutin: [Begränsning av vårdnadshavares åtkomst till minderårigs invånartjänst](#)

Dokumentation av orosanmälan, barn

I händelse av orosanmälan till socialtjänst ska dokumentation av anmälan ske på det dolda sökordet *Anmälan enligt lag och förordning*, på undersökordet *Orosanmälan barn som riskerar att fara illa, enligt SoL*. Se Region Hallands rutin [Orosanmälan till socialtjänst - barn](#) samt [Blankett för orosanmälan till socialtjänsten - barn](#)

Åtgärder för våldsutövare

Om hälso- och sjukvårdspersonalen upptäcker att en person utövar våld, bör personalen, om möjlighet finns, informera patienten om att stöd och hjälp kan ges av socialtjänsten eller hjälpa patienten att få kontakt med socialtjänsten om samtycke finns. Ytterligare information som kan ges till våldsutövare finns på [Vårdgivarwebben](#).

Dokumentation vid åtgärder för våldsutövare

Hälso- och sjukvårdspersonalen ska i patientjournalen dokumentera vilka åtgärder som har vidtagits i samband med att patient har uppgett våldsutövning mot närstående.

Det finns inget sökord eller menyval för dokumentation av våldsutövning, istället ska detta beskrivas i [fritext](#) under sökordet *Våldsutsatthet > Våld i nära relation*, vare sig om patienten svarade ja eller nej på frågan om våldsutövning. Detta sökord är dolt för invånaren på *1177 Journalen*. Mer information finns i bilagan.

Utöver ovan åtgärder ska medarbetare inom respektive verksamheten

- Samverka med socialtjänsten som har ansvar för att ge stöd och hjälp till våldsutsatta barn och vuxna,
- Följa rutiner för spårsäkring vid misstanke om sexuella övergrepp
- Hörsamma allmän vittnesplikt, Se Region Hallands rutin om [Medarbetarstöd gällande rättsprocess](#),

Vårdgivaren ska

- samverka internt och externt med berörda verksamheter, myndigheter och organisationer för att olika åtgärder inte ska motverka varandra, Regionkontorets Hälso- och sjukvårdsavdelning stödjer den regionövergripande interna och externa samverkan med berörda verksamheter och organisationer
- tillsammans med kommunen upprätta en [SIP - Samordnad individuell plan](#) när en enskild har behov av insatser från både hälso- och sjukvården och socialtjänsten
- lämna ut journal till vårdtagare som begär det. Beakta att sökord kring våld inte ska vara med i journalutskriften.
[1177 Utlämnande av journalkopia från 1177 VPT Halland](#)
[Journalutlämnande Region Halland](#)

Ledning och styrning

Närmaste chef ansvarar för att

- vårdpersonalen har kunskap kring VINR samt förståelse för varför hälso- och sjukvården behöver uppmärksamma vårdtagare med erfarenheter av sådant våld
- vårdpersonalen har kunskap kring hedersrelaterat våld och förtryck samt förståelse för varför hälso- och sjukvården behöver ställa följdfrågor vid våldserfarenhet, i syfte att uppmärksamma våld som kan relateras till heder
- vårdpersonalen har kännedom om denna rutin, verksamhetens egen lokala tillämpning och materialet på Vårdgivarwebben
- verksamhetens arbete med VINR följs upp systematiskt som en del av kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet.

Region Hallands chefer ska ha kännedom om hur de kan uppmärksamma och stödja medarbetare som har erfarenhet av VINR. För chefer verksamheter inom Region Hallands egna verksamheter finns mer information på Intranätet: [Våld i nära relationer - checklista för chef](#), [Samtalsstöd för chef - våld i nära relationer](#)

Utbildning/fortbildning

För att säkerställa att personalen har den nödvändiga kunskapen inom detta område bör vid behov alla medarbetare genomföra utbildningen om VINR och om hedersrelaterat våld och förtryck som finns på Kompetensportalen.

Vårdgivarwebben

Samlad information och stöd för att utifrån denna rutin kunna arbeta med VINR i Region Halland finns på [Vårdgivarwebben](#). Materialet innefattar bland annat stöd till arbetet med att ställa frågor om VINR, förslag på innehåll i lokal tillämpning och det kan användas inom alla hälso- och sjukvårdsverksamheter oavsett inriktning.

Avgränsning

Hälso- och sjukvårdsverksamhet som vänder sig till barn upp till 13 års ålder ska använda befintliga rutiner vid arbetet med barns utsatthet för våld. Manualerna på Vårdgivarwebben kan användas från cirka 13 års ålder när samtalet och innehållet anpassas till barnets ålder och mognad.

Uppföljning

Genom att medarbetare, som enligt verksamhetens lokala tillämpning ska ställa frågor om våld, följer dokumentationsstrukturen med det dolda sökordet "Våld i nära relation" kan verksamheten följa upp arbetet med VINR. Det går att följa bakåt i tiden även om sökordet tidigare var "Våldsutsatthet".

Relaterat stödmaterial

[Manual 1 - Att tänka på inför att ställa frågor om våld i nära relationer](#)

[Manual 2 - Åtgärder när du ställt frågor om våld i nära relationer](#)

[Manual 3 - Flödesschema vid svar på frågor om våld i nära relationer](#)

[Manual 4 - Åtgärder vid hedersrelaterat våld och förtryck](#)

Relaterat regionalt kunskapsstöd

[Skyddade personuppgifter](#)

[Journal - Försegling och vårdnadshavares tillgång till barns journal via nätet](#)

[Journal - spärra/tillfälligt häva/ta bort spärr](#)

[Sekretess polisen vid utlämnade av uppgift](#)

Relaterade länkar

[Våld i nära relationer – Handbok för socialtjänsten, hälso och sjukvården och tandvården - Socialstyrelsen](#)

[Våld i nära relationer - 1177 för vårdpersonal](#)

[Barn som far illa - 1177 för vårdpersonal](#)

[Samtala om sexuell hälsa - Socialstyrelsen](#)

[Sexuellt våld inkluderat sex mot ersättning - Vårdgivarwebben](#)

[Våld i nära relationer - Vårdgivarwebben](#)

Uppdaterat från föregående version

20206-04-30

Ett avsnitt har lagts till som beskriver arbetet med sexuellt våld, oavsett om det sker i en nära relation eller inte. I samband med uppdateringen har rutinen bytt namn.

Bilaga till rutin VINR - Dokumentation av Våldsutsatthet i Cosmic

Synlighet på 1177 Journalen och Nationell patientöversikt (NPÖ)

För att säkerställa att dokumentation av våldsutsatthet inte blir synlig för invånaren på 1177 Journalen har Region Halland valt att dölja sökordsstrukturen *Våldsutsatthet* med underliggande sökord. Informationen är synlig på NPÖ.

Notera att övrig information, som registreras vid ett vårdbesök i regel är synligt på 1177 Journalen alltid är synligt på 1177 Journalen; exempelvis

- Remisser
- Vårdkontakt
- Beställningar av röntgen- och laboratorieundersökningar

För mer information om vad som är synligt på 1177 Journalen, se rutin:
Uppgifter som publiceras i 1177 Journalen respektive Nationell Patientöversikt (NPÖ)

Sökordsstrukturen *Våldsutsatthet* finns i de flesta journalmallar i Cosmic och används för all dokumentation av våldsutsatthet, både vid VINR samt även vid annan våldsutsatthet. Sökordsstrukturen underlättar dokumentation när frågor om våldsutsatthet ställts och utgör ett stöd för vilka följdfrågor som ska ställas i samtalet. Se detaljerad beskrivning nedan.

Sökordsstrukturen ökar sannolikheten att journaldokumentationen utgör ett korrekt underlag för rättsintyg och för en eventuell rättsprocess.

Rutin: [Rättsintyg - dokumentationsstöd för underlag](#)

Undersökordet *Våld i nära relation* används för dokumentation i fritext av andra aspekter av VINR:

- Då patienten är våldsutövare
- Vid ekonomiskt och materiellt våld
- Vid hedersrelaterat våld
- Vid försummelse

ICD-10/diagnos- samt KVÅ-koder

I och med införandet av Cosmic kommer inga diagnoskoder från Region Halland att visas på 1177 Journalen för invånaren. Alla diagnoskoder är dock synliga på NPÖ.

Dokumentationsstruktur

Sökordet *Våldsutsatthet* har en dynamisk struktur vilket innebär att underliggande sökord blir tillgängliga beroende på vad som matats in. Möjlighet finns att specificera genom att lägga till en kommentar till de fasta värdena.

Sökordskomponent Våldsutsatthet – uppbyggnad med undersökord och fasta värden

- Nivå 1: *Våldsutsatthet* – Huvudsökord. Ej skrivbart.
- Nivå 2: *Våld i nära relation* – definieras med fasta värden med möjlighet till övergripande kommentar i fritext. Fritextkommentar ska användas för dokumentation (se bild 1):
- Då patienten är våldsutövare
- Vid ekonomiskt och materiellt våld
- Vid hedersrelaterat våld
- Vid försummelse

Bild 1: Kommentar i fritext vid andra aspekter av våld i nära relation

Våldsutsatthet

Våld i nära relation 🔄 📎 ⓘ

Ja
 Misstanke om
 Nej
 Ej frågat

Kommentar

Kommentar i fritext vid andra aspekter av våld i nära relation:

- Då patienten är våldsutövare
- Vid ekonomiskt och materiellt våld
- Vid hedersrelaterat våld
- Vid försummelse

Våld utanför nära relation

Ja
 Nej
 Ej frågat

Fasta val under sökordet *Våld i nära relation* :

- *Ja* – definieras med fasta värden
- *Fysiskt våld* – definieras med fasta värden:
 - *Pågående utsatt av någon i min nuvarande närhet*
 - *Pågående utsatt av någon som tidigare funnits i min närhet*
 - *Tidigare utsatt av någon i min nuvarande närhet*
 - *Tidigare utsatt av någon som tidigare funnits i min närhet*
- *Psykiskt våld* – definieras med fasta värden:
 - *Pågående utsatt av någon i min nuvarande närhet*
 - *Pågående utsatt av någon som tidigare funnits i min närhet*
 - *Tidigare utsatt av någon i min nuvarande närhet*
 - *Tidigare utsatt av någon som tidigare funnits i min närhet*

- *Sexuellt våld* – definieras med fasta värden:
 - *Pågående utsatt av någon i min nuvarande närhet*
 - *Pågående utsatt av någon som tidigare funnits i min närhet*
 - *Tidigare utsatt av någon i min nuvarande närhet*
 - *Tidigare utsatt av någon som tidigare funnits i min närhet*
- *Minderåriga barn som upplevt våldet?* – definieras med fasta värden:
 - *Nej*
 - *Ej frågat*
 - *Ja, orosanmälan för barn som riskerar att fara illa ska göras*
- *Åtgärder vid våld i nära relation*
 - Beskrivning i fritext
- *Misstanke om* – definieras med fasta värden:
 - *Tecken och symtom som föranleder misstanke om våld i nära relation*
 - Beskrivning i fritext
- *Åtgärder vid misstanke om våld i nära relation*
 - Beskrivning i fritext

Åtgärder som vidtas utifrån våldsutsatthet dokumenteras alltid under sökord *Åtgärder vid våldsutsatthet*. Det är viktigt att åtgärder vid våldsutsatthet inte dokumenteras under de generella sökorden för *Åtgärder*.

Nivå 2: *Våld utanför nära relation*

- *Ja* – definieras med fasta värden:
 - *Minderåriga barn som upplevt våldet?* – definieras med fasta värden
- *Nej*
- *Ej frågat*
- *Ja, orosanmälan för barn som riskerar att fara illa ska göra*
- *Åtgärder vid våldsutsatthet*
- Beskrivning i fritext

Åtgärder som vidtas relaterat till våldsutsatthet dokumenteras alltid under sökord *Åtgärder vid våldsutsatthet*. Det är av största vikt att åtgärder vid våldsutsatthet inte dokumenteras under de generella sökorden för *Åtgärder*.

Bild 2: Sökordet Våldsutsatthet med underliggande sökord

Våldsutsatthet

Våld i nära relation

Ja Misstanke om Nej Ej frågat [Rensa](#)

Ja

Fysiskt våld

Välj

Pågående utsatt av någon i min nuvarande närhet

Tidigare utsatt av någon i min nuvarande närhet

Pågående utsatt av någon som tidigare funnits i min närhet

Tidigare utsatt av någon som tidigare funnits i min närhet

0 / 4

Psykiskt våld

Välj

Pågående utsatt av någon i min nuvarande närhet

Tidigare utsatt av någon i min nuvarande närhet

Pågående utsatt av någon som tidigare funnits i min närhet

Tidigare utsatt av någon som tidigare funnits i min närhet

0 / 4

Sexuellt våld

Välj

Pågående utsatt av någon i min nuvarande närhet

Tidigare utsatt av någon i min nuvarande närhet

Pågående utsatt av någon som tidigare funnits i min närhet

Tidigare utsatt av någon som tidigare funnits i min närhet

0 / 4

Minderåriga barn som upplevt våldet?

Välj

Nej

Ej frågat

Ja, orosmälan för barn som riskerar att fara illa ska göras

0 / 3

Åtgärder vid våld i nära relation

Information från annan person än patienten – dokumentation

Då annan person än patienten kontaktar vården för att uttrycka oro för, eller informera om våldsutsatthet gentemot patienten, ska detta dokumenteras i patientens journal. Informationen dokumenteras under sökordsstrukturen Våldsutsatthet, som beskrivs ovan, med kommentar i fritext om att informationen lämnats av annan person än patienten.

Inom slutenvård används journalmall av typen Slutenvårdsanteckning och kopplas till det aktuella vårdtillfället. Inom öppenvård används journalmall av typen Besöksanteckning och kopplas till en ny, administrativ vårdkontakt. Principer för hur ny vårdkontakt skapas finns i rutin: [Cosmic - Sökorsak](#)